

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 199 (9881) 1975 чыдаың август 24, воскресенье 1975 чыда үндөүлөттөгөн. Өртөө 2 аяк.

СОВЕТТЕРВИН КИРЖИЛГЕЗИ

Республикада мал чөмнин белекчекчилери болгаш тараажылары «СЭКП-ниң XXV съездин төлөптүгү уткуур дээш социалист чарыш дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалыга улам сорук киргеш, амгы үеңи ол чугула кампанияларын улам күчөткөнүн биле уламчылап турар. Бо чугула херекке Советтер биче эвес киржилгели.

Бо чылын нийтинин малыга чөм белекчек кампаниянын эгезинден бээр республиканың чер-чер Советтери агаар-бойдустан таарымча чок байдалдарында бо ажилдын бергелерин болгаш чугулазын ханызы-биле билбишаан, колхоз, совхозтарнын ажил-ишчилерин, нийти чурттагыч чонну, бүдүрүлгө, албан-органзация черлеринин коллективтерин бо чугула кампанияже мобилизация талазы-биле элээн ажилдарны кылган. Оон түнелинде мал чөм белекчек турар көдээ ишчилер-биле кады хоорайларын болгаш суурларын чүс-чүс улуг, биче чурттагычлары элбөкшүлдүг мал чөм белекчек дээш бүгү улусту ажил-ишче көдүрүп үнгөн.

Кызыл районда «Шамбалыг» совхоз малга кадыг чөмөр белекчекчинин планын шалыпчы айда ажыр күөткөгөн. Совхоз коллективинин ол күш-ажылыч тыллагезинге Шамбалыг көдээ Советтин удуртулгазы болгаш киржилгези база рольдуг болган. Көдээ Советтин күөсүмү мал чөмнин белекчекчинин чоруп турарын партия, профсоюз органдарына-биле кады доктаамал контролдоп, анаа депутаттарын болгаш доктаамал комиссиянын киржилгезин калбарткан.

Мал чөмнин белекчели ханчаар чоруп турарын Өвүр районун Торгалыг, Бин-Хем районун Өөк, Чөөн-Хемчик районун Чадаана, Улуг-Хем районун Торгалыг болгаш өске-даа көдээ Советтер, Бин-Хем, Каа-Хем, Кызыл район Советтеринин күөсүкчи комитеттери доктаамал хайгааралга тудуп, боттуу-биле удуртуп турар болгаш чурттагыч чонну бо чугула ажилче массалык-биле хаара тудар дээш хөй ажилдарны кылып турар. Көдээнин ажил-ишчилеринин мурнууда бо чугула сорулганы күөсүдеринге күш немер, дузалаар талазы-биле Кызыл, Ак-Довурак, Тураа хоорай Советтеринин күөсүкчи комитеттери, Сарыг-Сеп, Бай-Хаак, Тээли көдээ Советтер улуг ажилдарны кылып, бүдүрүлгелерге болгаш организацияларга тодаргай даалгаларын бергеш, оларнын күөселесин хынап, ажилды хостуг кижилерни мал чөмнин белекчектин чоруткулаан. Ыңчалзакоч Барыш-Хемчик, Танды, Эранц, Тожу ышкоч чамдык районнар, «Россия», «Тыва», Жданов аттыг, «Дөг-Терезин», «Шекпээр», «Чыраа-Бажы» болгаш өске-даа хөй ажил-агыйлар хожудаашкынын болдурган болгаш чогуур темпин ам-даа ап шыдавайн турар. Мындыг ылгалдыг байдалды чер-чер Советтеринин талазында мал чөмнин белекчектинге удуртулгазын болгаш киржилгезинин деннели-биле тайылбырлаар апаар.

Хожудал турар чамдык районнарнын күөсүкчи комитеттери мал чөмнин белекчектинде чөптөстөрни агаар-бойдука шамнаарын ораладып, олче Советтер киизенгейин салбайн, көдээ болгаш суур чогуур темпин чорутуу негелде кылбайн, чер-черде байдалдарны күөсүкчү хуралдарына чугаладып көрбейн тургулаан. Чамдык көдээ болгаш суур Советтери, оларнын күөсүкчюны бо чугула кампанияга кончуг кошкоч киржи турар. Танды районда «Россия» совхоз мал чөм шалыпчы белекчекчү бүгү аргалардыг тургаш-ла, бо хүннерде хожудал турар. Бүгү ажилды чангыс механизацияланган бригадаларга чаа каап каан. Владимировка суурну чурттагычларын, малчыннарын бо ажилче кириштирер талазы-биле Ары-Бажы көдээ Советтин күөсүкчю барык-ла чүвү-даа кылбаан. Кампания эгезинде түс-түс кижилерге, организацияларга даалгалар берген аттыг болган, а оон күөселесин кым-даа негезеэн. Ыңчангаш суур чурттагычларында болгаш малчыннарда чангыс тонна-даа сизен кирбээн. Ол хиреде суурда ажилдавас кижилер, аргалаар чорук эвээш эвес. Мындыг чижектерни Барыш-Хемчиктин Хөндөлөн, Шекпээр, Чөөн-Хемчиктин Теве-Хая, Улуг-Хемнин Чаа-Хөл, Тандынын Элегес болгаш өске-даа чамдык көдээ Советтерден көргүзүп болур.

Республикада мал чөм белекчекчинин планы орту-даа чөптөш, оон-биле кады дүжүт ажаалдазы барык чер болганда эгелей берген. Ыңчангаш кижилерин болгаш техниканын күжү ийи улуг кампанияга чарыгар апаар. Байдал мындыг турда районнар Советтеринин күөсүкчюны, хоорайлар, суурлар болгаш көдээ Советтерин бо чугула кампанияларнын чорудулгазын доктаамал күчээргейге ап, ону удуртуруп болгаш контролдоорун улам күөткөдүрүп, анаа депутаттарын, комиссияларын, өске-даа активтерин илдепкейлиг киржилгезин чөдөн алыры чугула.

СЭКП ТК-ның үстүнде алаанывас доктаалында: «Көдээ ажил-агыйга дүжүт ажаап алышыкынын, көдээ ажил-агый продуктуларын белекчекчин, мал чөмнин мөөнээрин, мал кыштагыдыкынын чорударын болгаш чаксы тарылга белекчекчин чөдөнүнүн доозар талазы-биле болдурар-ла чөдүлдерин кылган турар ажурлуг» деп айткан. Республиканың чер-чер Советтери ТК-ның ол айттышыкынын ажил-херекке удуртулга болдурар хүлээлгелиг.

СЭКП-НИН XXV СЪЕЗДИНИНГЕ УТКУШТУР

МАЛ ЧӨМНИН БЕЛЕКЧЭРИНЧЕ КҮШТҮ ШАЛЫПКЫН МОБИЛИЗАСТААР

КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАРНЫН ТУГУ

«ШЫН» СОЛУННУН КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН

Бөгүн «УТКА 25 чыды» совхозун Арыскан салбырын комбайнери Мартан Монгушевчи Дажы-Дондука алдар болдурган көдүргөн.

Дуржуталыг комбайнер ажаалдазын баштайгы хүннеринде 35 тонна тараны ажаап алган. Дүжүт ажаалдазын шалыпчыларыга дөңсөдүр!

АЖЫЛ-ИШ КАЙДА-ДАА ТҮЛҮКТҮГ

«Тес-Хем» совхозун Өртөнде сүт-баран фермасынын сизенчилери бо чылын 80 тонна сизен белекчекчү планын. Ону олар күөсүдөр чокшүлөй берген. Сизенчилер 71 тонна мал чөм белекчекчү.

— Белекчек алганывас 163 хөдөө бар. Кестингес сизенчин кургаарын маан тур бөс. Пландан ажыр 50 тонна сизенни кылдыры хүлээлгени бис. Ону күөсүдүн шдалантар бис— деп, бригадир Баагары Дала-Хөв чугалай-дыр. Өртөн фермасынын сизенчилери хүлээлгезин чөдөнүнүн күөсүдөр дээш улам кызымак ажилдан турарлар.

М. ТИРЧИН.

АЖЫЛ-ИШ КАЙДА-ДАА ТҮЛҮКТҮГ

«Сая» совхозун Сесерлиг салбырын сизенчилеринин ажил-иш хайныкшынын. Олар мал чөмнин белекчекчин Биче-Баян-Колда чорудуп турарлар. Сизенчилер 40 ажыг тонна сизенни бөлүп, сараттаа.

Сизенни пресстези, кыштагарже сөөртүп турар. Тракторист Николай Лопка, оон дузалагыч Николай Дамба, Маалы Дамба 200 ажыг тонна сизенни пресстези. Салбыр бунду-бүрү белекчекчинин планында ажырлан.

С. УДУМБАРА.

АЖЫЛ-ИШ КАЙДА-ДАА ТҮЛҮКТҮГ

«Ак-Туру» совхозун төг бөс Кызыл-Дөг салбырларын сүт-агыйларын 40 кижиле тургустунган беш эвезоо ажилдап чыгаан. Кайда-даа салбырын сүт-агыйлар шөлдөрдө чыгай сизен үнгөн. Ыңчалаа-даа оон хайгааралы багай. Ону суурун хуу малы чып, чаа базил турар. Ол ышкоч Кызыл-Хая чогунада тараан 27 гектар кукурузанын салым-чөсү базил анык. Ону эки сугарбаанында оюн-делик үнгөн. Ам ол кукурузаны хуу кижилерин иктерин чып турар.

Сизенни, суганы, кукурузаны хуу малларын камгалар алдыр сорууда-биле көдээ Совет күөсүмү ам-даа шийтирерге хемчеглерин алыры чугула.

Н. КОМБУ.

АЖЫЛ-ИШ КАЙДА-ДАА ТҮЛҮКТҮГ

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаты Хомушук Уурлак, Хомушук Колдас-оо, Хомушук Хөвөө-оо, Борис Хомушук, Белек Сарыглар, Кусе Ооржак — «Барлык» совхозун Хөндөлөн салбырын хойжулары. Олар 60 ажыг тонна сизенни белекчек алганар.

Н. ХОМУШУ.

«Ак-Туру» совхозун төг бөс Кызыл-Дөг салбырларын сүт-агыйларын 40 кижиле тургустунган беш эвезоо ажилдап чыгаан. Кайда-даа салбырын сүт-агыйлар шөлдөрдө чыгай сизен үнгөн. Ыңчалаа-даа оон хайгааралы багай. Ону суурун хуу малы чып, чаа базил турар. Ол ышкоч Кызыл-Хая чогунада тараан 27 гектар кукурузанын салым-чөсү базил анык. Ону эки сугарбаанында оюн-делик үнгөн. Ам ол кукурузаны хуу кижилерин иктерин чып турар.

Сизенни, суганы, кукурузаны хуу малларын камгалар алдыр сорууда-биле көдээ Совет күөсүмү ам-даа шийтирерге хемчеглерин алыры чугула.

Н. КОМБУ.

ТАРАА ХҮЛЭЭП АЛЫРЫНГА БЕЛЕН

Беш чылын доозукчу бо чылынын дүжүтүп хүлөөп алырынга Кызылдың сайгарыга баазанын 114,9 муң тонна тараа кирер склад бар. Тарааны алаа механи-застатынган арга-биле кол нуруузуп хүлөөп алыр. Бааза-ада машиналарын тараа хү-жүрүп алырынын он ийи хү-жүрүктүлөрүнүн өлүп хөй чүк сөөртүр машиналарга таарыштырган.

Сайгарыга баазанында беш тараа кургалыкчы бар, а оон турдуртукту шакта 102 тонна тарааны кургалык. Тараанын хөй нуруузуп репир-кулларын арга-биле кургалар. Баазага тараа хүлөөп алырыга белекчекчин үзөңдө хөй ажилчылар болган бригадалар өкн ажилдап. Чинээ, коммунист Я. Х. Горотун чы-заныкчылар бригадалында кир-тир турар беш киж 2,3 муң тонна тараа кирер складын тергини өкн белекчекчинер. Коммунист Н. М. Михайлов удуртуп турар электрликтер.

(Бистин чөдөр).

БАШТАЙГЫ ТОННАЛАР

«УТКА 25 чыды» совхозун Арыскан салбырын механи-заторлар күсүк дүжүт ажаап алышыкыныч кирген. Салбыр 1290 гектар черин та-раанын кестирер. Ам оон 605 гектарын кестирер, оон 211 тонна тараны бастырып, ажаап алган. Салбырын муракчы комбайнери Мартан Дажы-Дон-дуп, Ховалыг Дүтүг-оол, 30—35 тонна тараны бастырган, өске өштерин мурай бергенер.

Б. МААДЫ.

КЫЗЫЛ ХОРАЙ СОВЕДИНИН ДЕПУТАТТАРЫНГА

Бо чылым август 27-де 14 шакта СЭКП хөкүмүндү кур-ралдаар залында хоорай Советинин элчегин соросуну булар, апаа чугаладыр айтырылган бола:

1. Согулда муруну кампаниянын үзөңдө соңукчуларын берген чагыларын күөсүдөр талазы-биле хемчеглер дугайы.

2. Хоорайныг бүдүрүлгелерин бүдүрүп үндүрүп турар чонун херекел бараннарнын ышарын ажилдар болгаш оон ассортментинин калбартырын талазы-биле хемчеглер дугайы.

Д. КУУЛАР.

КЫЗЫЛДЫН ШАЛЫПЧЫ ТУДУУНДА

Кызыл хоорайнын чылы-дыг траасазынын ту-дуушунун доозар талазы-биле ажилдар амгы үеде тулуктеп чоруп турар. Мында ажилдарнын хөй нуруузу «Востокантех-монтан» трестин коллекти-ви күөсүдүн турар. Олар бөлзэ графин Буугар күү-селер ажилдарын салда чокча, чогуур хуусааында күөсүдөр дээш кызыман ажилдап турар. Бо туду-нун бир участоунда бедик мергекчилди, аэроту раз-лулдин санитарини Нико-лай Могоевич Монгуш кы-зыман ажилдап турар. Ол бөлзэ он чыл бурунгаар профтахучилище дооскаш, тудулга чөдүп кээп, ам сег-киндиг ажилдааны биле коллективне хүндүлөлдү чаалап алган. Бодунун илдепкейлиг амылы дээш, чөкчөт чаа трестин хүндү-лей бижин-биле он шаң-наткан.

Ажылга үгүтүлдүг бооп, планын чорутуп ажыр күө-седир дээш ажилдарын коллективтин бугу ажилын чөдөнүнүн болдурарын-га идигин бээр дээрин он эки билер болгаш социалис-тиг чарышты калбартып тургаш, бугу коллективтин амылы мадурлушкунунг болуун деп болал-биле ажилдаарга, ажил че-диншининг болур дээрин ол билер.

Ыңчангаш төрөз Ном-мунист партиянын XXV съездинин ажитыларынга уткуштур социалистик чарышка илдепкейлиг ки-риштишкен, ону төлөптүгү уткуур дээш элчегеде ту-рупкан өөр-биле слесарь бугу күшүн берип ажилдап турар.

ЧУРУНТА: Н. М. Мон-гуш, а оң талазында—хо-райларын салып турары. А. ЗАЙЦЕВИН фотолары.

„Ажылчы чоннарнын коммунист кижизидилгезинин дугайында“

Политриг ном үндүрер чер СЭКП ТК-ның Чыгыш секре-тары Л. И. Брежневтин «Ажылчы чоннарнын коммунист кижизидилгезинин дуга-йында» деп номуун ийги үн-дүргөзүн парала үндүргөн. Чынында 1964 чылдан 1978 чылга чөдөр ажылчы чоннар-нын коммунист кижизидил-гезинин үндөзүн айтырылганын талазы-биле өш Л. И. Брежневтин чугалаарын, чүд-дөдөр болган илдектерин до-дузу-биле азы чамдызын-да кийрер.

Ному партия, совет, проф-завел болгаш комсомол ажил-дакчыларынга, партия комитет-теринин кижиттеринге, агит-аторларга, политинформатор-ларга, пропагандистерге, лекторларга болгаш башкыларга үндүргөн. (СЭТА).

„Носмос-756“ унудушкунда

1975 чылым август 22-де Совет Эвделелинге «Носмос-756» деп Черинг кылмаас ступитин салып үндүргөн. Ступитке комсомол делегем-ерин шийчээрин үндүрүлдө-ригке херектиг эртем аппара-туралын тургуушун болгаш олар болур чогууру-биле ажил-дап турар. (СЭТА).

Номчукчулар «Шын» дугайында

СУРТААЛЧЫ, ОРГАНИЗАКЧЫ

1925 чылдын күзүндө ачам Чаданга хоорай тораан. «Шын» дээр мөөк бижик паразан бир кабак кырай өрүлүп, баллагыдай берчи чүвө өкүлүгүн бир дугаар көргөш өнү дөмчүл агадан, шөгөлгө бөрүжөмгө дайлап номчуу чораным утас мен.

СОНУРГААР МЕН

Ачамдын мени бижикке өредир күзүн улуз турган. 1929 чылдын чыйынында мөөк бижикке өредир сен дээр мени төрөли Монтун Халар-оолдун аялынга кошпарган. Аалдар чыйлапга айтканга чедир анаа өрөгөн, чамдык сестерин көзүм, номчуу, бижиктер аларган мен. Башкымын азым өскөр көккеним беле өрөгөтүм чыра соксаан.

Пунктулар белөн

«Ак-Туруг» совхоз Улуг-Хем районда база эвөөт эвөө маалды акыла-агылардын бира. Эрткен чылдарда хой тарым боозалыгынын чогуру уюнда эки шынардык чорудуу келгенден төртүр 100 койга өнөткөн 80-тен эвөөт эвөө тураганым ап келген. Илангыла Ак-Туруг сактырынын В. Макал бригадирлөө №1 койжу бригадалы тоску беш чылдын доозукчу чылымда түс хойла-на 85 хураганым ап, сонжалык чарыктын курнактым болган.

Д. С. Сат Чөөн-Хемчик районда СЭКП-ниң ХХП съездинде атыг совхозтуң тракторизин Дары Савый-ооловча тракторизин уезиниң дүргүзүндө бугуруге ачыла уругулу ажыр күүсиде келген. Ол чүдө бугуруге эки ажалдаары-биле кымылаараттымай хой-инти ажалыга база илскейдик кырып турар.

Айтырыңар, харылап берээл

ДОЛУ ЭВЕС АЖЫЛ СТАЖТЫГЛАРГА

Пенсиалаарыңа холбашкан, илангыла долу эвес куш-ажыл стажтыгларга хамарышкан айтырыңар нээп турар. Ол дугайын табылтырлап өзүңиз АССР-ниң Социал хандарыңа министрлар бозорун консультантың А. Б. Давзадан редакция дилез.

ЧААГАЙ ИСТИ АРТТЫРЫП КААН

М. Кенин-Лопсаным чоргалдарынын бирги төмүн алып көрүп олурган. «Волганын кызы» деп муңуңе докталдым. Ук чоргалым ангы номунга баштай парлаттыңаным номчуа кижме. Ам ону каапал койпал номчуа, алданла «1956. 1974 чылдар» деп бижип каанын эскердим. Автор бичири-лаа хемчөөлдү бол, чоргалыңа эр-харым салгалыг, бодуңга негелдедиг турган, экип-чазып, улам хөргөлдү болуңам калды.

«Волганын кызы» номчуап мөөк бижик болгаш еске-даа албан-дужаалдыг аларган эш-өөрүм 1952—1956 чылдарын сактып кээр боор деп болай-дыр мен. 1956 чыл — Кызылдын башкы училищени хей национал эш-өөр-бизе калы дооксан, төрөөт Тыва-Хайлопта Коровина чүвө. Шүдүчү башкымыс М. Кенин-Лопсан «Волганын кызы» деп чоргалым көрүжү чымчак, үлүмүзү хай чорурт Лобов Митхайлофнага турсаак-каптып өөлүдө эскерген бис.

А. ДАВАА. «Шын» хоочун номчукчуу, 1931 чылдан бээр бижикчи.

САЯН ГЭСТЕН

Бо дээрге Саян ГЭС-те чазанычы-бетонщик Иосиф Азюмовтуң портрети-дир. Ол Бугу-эвилел умур-дуузалыг улуг тудуңуң он-он мураңчыларынын бирээси.

МЭЭН БОДАЛДАРЫМ

Уш чүтү айтырыг дугайында бөдүмүнү бодалдарымны чүдө дааласалдым. Номчукту эш-өөр ол айтырынга хамарыштыр боттарыңды савал-фалым боорлар боор дээринге бугу-рер тур мен.

С. ТАВА-САМЕУ. Барыын-Хемчик район.

МАГАЛЫГ АРЖААН

Ап-мендиг арга-эним шыккан, турумалдыг, кээс-чараш Току — балык-байлыгың хей-хей төлүктөстөрүн, хемчөгөстөрүн орным. Ында чыйын бөзгөн бажы мөңгү хэр чылдар тайга-сында шүрөп баткан, Дедиг-Холце чылдар Изиг-Сугдуг болгаш Чойган деп ийн хем бар. Оларын каттышкан белдиринде кашарал иштинде аржаан суг аттыңал үнү чыдар. Изиг-Суг-Чойган аржаанынын чоок-калыңында сурттан чорашан тыва болгаш бурят өбөлөр шаанда-ла анаа кырып эмиенип турган. Совет Эвилелинин хой националдыг ө-бүдөлүсүнн составыга Тыванын эки тура-биле каттышканын сонюла ук аржаанга улустун эмиенип дээр кырып көрдүңиз. Анаа Бурятстан, Иркутсктан болгаш Тывада чылдында 500 хире кижэ кээп турар. Изиг-Суг-Чойган аржаанында кырып дээр кижилер шаптаразыңны үзүп орукка-лаа торулбайн, калыр-берт тайга, сынарнын ачыл, тереп шыккан хемчөгөстөрүн кижип чоруп чектирээр.

Сөгүт чылдары Изиг-Суг-Чойган аржаанын таварты турсиң маңшут ажитынганга-биле анаа Москва, Ленинград болгып Совет Эвилелинин бүтү булуңурунган хей-хей кижилер оорурунган, шытаным, эмиенип кээп турар аларган. Ук аржаанга кырып эмиениптер болгаш аян-чоруктулар Тыванын каас-чараш боюдуу магалар аржаан сугуңуң ажитынган алган-бөзгөн, өөрүшүртүп илскетке бижиктерин арттырып калышкан. Ында дээр-домак болгаш хол үжүктөрү-лаа алган-аңгы. Ол хара-эвиле-де боладустун хайыра-лынга сеткип хамышкымын, чаагай бодалды илскеткеңи чугаажок.

В. ТАМДЫН-ООЛ. Току райуускомунуң хемчөгүчү, пенсионер.

Уш чүтү айтырыг дугайында бөдүмүнү бодалдарымны чүдө дааласалдым. Номчукту эш-өөр ол айтырынга хамарыштыр боттарыңды савал-фалым боорлар боор дээринге бугу-рер тур мен.

С. ТАВА-САМЕУ. Барыын-Хемчик район.

Сеткилимни дүвүретти

Төрөөн авам Л. Апмаандый-ның дугайында чугаалазасавас аргам чок болду. Ачам аар аа-рааш чок аларган, өөн бээр ам алды чыл чедип чор. Ачамнын сонюда уругтары бистерге ду-заламчы кылдып хурдунде пенсия тыпшыкан. Авам ону чөп эвес ажылдан турары уругтары бистерге дүвүр-чиг, хари-лаа хөөн карантып. Чүл дээрге, ол пенсия акшаны алган, ажыгың чүвө чөреде салтастан. Онү аргажо хуу-дурдунтар. Уруглары бистер соксалып чалап каан бис.

Т. САТ. Чөөн-Хемчик район.

ЧОРУУ ЧОГУЗУН
Эргин номчукулар! Мурунда адм-сураа миды-да үнөмий чорая Дамгыт Чымды сизге бодууну «Эрткеги эгитимес» деп бичи тоожууну бараалгадып турар-дыр.

Эрткеги эгитимес
Эрткеги эгитимес чыгарып беремиз. Булар — эрткеги эгитимес чыгарып беремиз. Булар — эрткеги эгитимес чыгарып беремиз.

ДИМА ИРГИТ
Ава дайынчы Дмитрий Иргит элдин үр удувары чыккан. Бодага дымка көй чүткөр кыргыч, элден Ава-неми, кады төрөөнү кыс дуунасы, анык сууру, ойнап, балыктан өскөн тем-лаа карамак чуруттугулар.

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

Чаа шүлүктөр
УШ-ЛЕ УЖУК
Ынай чаштан чагаам парлаан солунуңуң
Ылык үш-ле жүк адм меңеэ эргим.

МӨГЕЛЕР ЧҮГЕ КИРИШ ПЭЭНИЛ?

Сөөлгү үдө республика намыссыздыгы болган маргылдаалардын түндүгүндө согушкерлердин жетекчилери районунун магелери бичи районунун магелери чок болур.

«Улук-Хемде тыва, хосту хурештерге мергежидиг мөгелер эвөөш эвес. Васлий Базаир-Тараа, Монгол-оол Биче-оол, Доспан Найдан-оол, Владимир Биче-оол, Александр Шойдук болган эске-даа шымра мөгелер районда бар.

«Ужбай» эки түбө спорт нияттелинин бири чери, «Спартак» спорт нияттелинин организастааны «Азия тову» шанап дөш хосту хуреш маргылдааларына районун шилдик командазы киришкен.

Спорттун национал кеңирелинин республика спартакизациянын киржичилери чыгын-на көүдөл, спортчулардын көргүзгүдери акжипи турар. Моң мурунда чыгылда Улук-Хемдин шилдик командасы алаа киржип, шанапты черилери ап турган.

Крым областын Судак деп көдө суурунга бо чылым ДОСААФ МКХ-нын «Дельфин» деп сүт алаачы спорттунуң Москва хоорай клубунун өөрөлөгө-тренировка баазаның гудары көрдүгөн.

ТЕРГИИ БАСКЕТБОЛИСТ

Дептер аразынч кубогу дөш маргылдаага СССР-нин Баскетболга шилдик командасы эки ойнаш, бири чери эвөөш. Оюнорго совет команданың капитаны 31 хаям Сергей Белов ыгылып турган.

Сергей Белов 1944 чылдын январь 23-те Сибириниң бар суурунга төртүтүнгөн. Оң ала-нези Томскке көжү келген өсүлүдө 11 хаям 12 чыл эртекеги СССР-нин шилдик команданың составына ол бжымы-биле кирген. Белов Моңкен чемпиондыктын делеги чемпиондыктын ий, Европаның бири чери дөш маргылдааларын үш алдын мөдальдарынын эдилекчи.

— Ввод командириниң оралкылары! Сүмөлөжиг тургаш, бир шынар радистин станица чөгүмөчкө орудуулар, Совет Армиянын хуралондо алаа эрттири турар Бера Ошлук араан, ботун кээп шилдас-тар. Шынар кжжиде томулдар, дайныч өөрөлөгө эзелээр чадавас!

Командирлер аразында алаа сүмөлөшкөнөр. Ойле-ойле чыккалада турган солдаттарын арнарычыла-даа көргү-ээр. Кезек болгонда салбыр командирин биче сержант Геннадий Надевини команданың үнгөй:

— Алаа дайныч Иргит! Чыккаладан үш базым бурун-гаар! Диманың баарына турган солдат мурувуче чартык, оң талаагыче бир базым кылчып, оркуту чайла бөөрге, Иргит чыккаладан үшүп келген.

— Совет Социалист Республикалар Эмелинин агаары камгалары-биле дайнычы дежурилайшыкы кирерле дужаап тур мен!— деп, командирин үшү бүтү кезекти дураар чыгылашы берген.

Согуң деп дөрт апарган Дмитрий станицыга тода-тода базым ора, шах бө дежурилайшыкы эгелеш амылдарына бир озагай болушкуну болурун кайчы ол даап болдоан деп аан.

Радио хүмөз алаачылары-ның болган радиодамчалыкчыларының ангы-ангы мындыгы сымлары станицага чыгылашы турган. Иргит № 3 чегиниң артында олурукшан, дайнычылык дугуурлерин кезек кызыралдыр, солтагылаан. Автомат дайныч дөг тола болган чыгарааш болган. Ажылдап болур-дуур.

Дамчымылгалар түзктөлө бээр аразында, Иргит өөрөлөгө чөйүп-биле солгай талааның көрүп каап олуруган. Чүте дээрке ол талаанда чүгө кайна бар, а өскөндө дөрт, беш, алды дураар чөктөлөр чыгыш шугууда дөг дистичи берилеши тургулаан.

Дмитрийниң чымында дөрт дураар чөктөлө Людэ Балмаева морезинч топка, тирелери санжарке болган жүктөргө көчүрү даап шилдикти ораган. Чүте дээрке Иргит укук-кылды дийлаарга дужуулагы радист конук дүргө дайныч орап болган. А Людэ алаа кайчы эвөөш деп, күзүн чаа эрткен конкурса Балмаева бир минутала ол тос болдукут хузоо ап, маргылдаага тилекчи болган кыс-ла болгай.

Люданың бир озагай талааны Димэ эм чаа эскерил каан. Чүте дээрке ол какалдан арын-башы будува кыс болган. Ону будуутууну алаан кылдыр Иргит каңжар-даа сактырга, карамак чуруттувасы болган. Будуттуулары — алаа окта-ла таарышыла болган болду тургалар. Ону Людэ болуу Диманы мурна-ла билген болбайы аан, азы төлөстөгү ажиымдык база бир херекчи чөкө эйлеке.

Бадмаеваның ичинде бешки чөктөлө ораган Нина Файның арынның гудары артында-ла бургуттайын ораа шыкшаш кылдыр Иргитке сагыштырдыган. А Людэ Даревааның кирбиктер кылдыр каап алаачы дугуурага байныкы кезек болган. «Бир эвөө мзон каган кырган-ачам боларке көргөн болса: «Амыктар бажы-биле кылаштар чөктөг дээр ирги бе?»— деп, Людэ болдоган. А Людэке көргөп: «Төлөпчиг кыс-тыр» дээр чыгараажок.

Төлөпчиг кыс-тыр. Чара-даа кыс-тыр. Чымы-даа кыс-тыр. Диманың чүтөө чөп шимирт дээр ол? Арны чөп ишиш дээр ол? Бодууну болдында болу чоп мидыры ол? Орта чөор бе ол?

Ол минутала эгелеш, сагыш-даа сагыш эвес, өскөндө Людэ көрүп каары көүдөлөн. Кыс улам төлөпчиг, улам чараш, улам чыкып кылдыр көстүрү апарган. Болдуң амылдарында бир озагай көө-нек ажитымына чыгараажок.

Люданың бир озагай талааны Димэ эм чаа эскерил каан. Чүте дээрке ол какалдан арын-башы будува кыс болган. Ону будуутууну алаан кылдыр Иргит каңжар-даа сактырга, карамак чуруттувасы болган.

Чүс чылдың тудуундан фильм

Документалдык фильмдериниң төп студияы Байкал-Амур магистралынын баштагы тургузуучуларына турсактаан «Мөшүр релсе» деп чаа кинофильми турткан. Ол фильм Москваның киноиндустриясынын тырттырып турары орук тудууну дугайында хроникалык бир кеңирди уламчылаашкыны болган. Эрткен чылдың чыгышында В. Трошкинге баштапкан кинооператорларын болтуучу кылган кинокадрары оң эгелеш болган.

— БАМ-ның тудушкуну-биле холбашкан эге-не чутула бүтү болушкуну бис турттырып орадылаштып турар бис. Орукту тудууда бүтү эвөөлдөшкөн республикаларда анык өөлөр болган тургалар келген чүе болгонда, бис совет аныктыктын коллегияны чуруу тургуварын күзеп турар бис — деп, СЭТА-нын корреспондентилерине В. Трошкин чыгараалаан.

ТАРААЖЫ

Шанага кинр сөптөн алаан комбайныч
Атаканың шугуунага чыккалай кааным
Чарыш азам шончалоон дөг каданчылар:

Малгаштар, оңгарлар ажылыдыр

УЛЬЯНОВСК. (СЭТА-нын корреспондентин В. Злобин). СССР-ниң улустарынын адыгы спартакизациянын шилдик авторкөсс талааны-биле чарышкы киржир-биле болган ол хоотун хоорайга 130 автомашина муңучулары чыгып келгенер. Чарышка киржир-биле бүтү эвилелдешкен республикаларнын, Москванын болган Ленинградтын командалары ында чөре берген. Амгы чарыштын тин-дечилери Спартакизация чемпионлары деп аттан ангы-да, СССР-ниң 1975 чылда чемпионнары деп атты база алырлар.

Мелебиденне
АВГУСТ 24-ТЕ МОСКВАДАН
9.00—Дамчымылгалар программасы.
9.05—«Литература чогаалдары» экранжылары. «Ужэсэ». Урай-чечен фильм.

фильм.
21.10—Э. Межелайтис. Лиринг этюдар.
22.00—Совет Эмелин даштык алаачыларыны көргөн-биле.
22.15—22.25—Чалсар.
23.00—23.30—«Уе». Информастык программа.

КИНОТЕАТРЛАРГА
АВГУСТ 24-ТЕ
«НАЙРАЛ»: «Уау аттракцион» 9.50, 11.40, 13.30, 15.20, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Сусанна болгаш хуулаази» билек» 9.00, 10.30, 12.05, «Смдык минутам» 13.40, «Соколово» (1-ги, 2-ги сериялары) 15.00, 17.45, 20.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Анна казынын билээ» 11.20, 13.10, «Тонзаныч» (1-ги, 2-ги сериялары) 15.00, 20.00. «Мессе ферманн чымды» 18.10 шактарда.
«ВОСТОК»: «Сени шыңмел» (6-гы, 7-ги үндүрдөгү) 10.30, 12.10, «Ак роза» 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.